

Dvorana slávy slovenskej medicíny a jej tohtoroční laureáti – pediatri

Pediatrica (Bratisl.) 2021; 16 (5): 261-266

Dvorana slávy slovenskej medicíny je projektom Slovenskej lekárskej spoločnosti (SLS). Cieľom vzniku projektu a budovania Dvorany slávy SLS je popularizácia popredných osobností slovenskej medicíny, ktoré významnou mierou prispeli k budovaniu slovenskej medicíny, medicínskeho školstva a vzdelávania, k zvyšovaniu odbornej úrovne poskytovanej zdravotnej starostlivosti u nás, k šíreniu dobrého mena slovenskej medicíny doma a v zahraničí, najmä tých, ktorí sa zaslúžili o vznik a rozvoj SLS. Štatút Dvorany slávy schválilo Prezídium SLS dňa 25. 6. 2013 (<https://sls.sk/web/ceny-a-pocty/>).

Zo štatútu vyberáme: SLS v rámci svojej činnosti podporuje zvyšovanie a prehlbovanie profesionálnej úrovne, rozvoj vedeckej a odbornej práce svojich členov, oceňuje všeobecne uznávané vynikajúce výsledky dlhodobej odbornej činnosti, publikačnú a prednáškovú aktivitu v medicínskych a farmaceutických vedných odboroch, zásluhy o budovanie, rozvoj a tvorivú činnosť Slovenskej lekárskej spoločnosti, jej organizačných zložiek a zdravotníctva.

Kritériá, podávanie návrhov: Do Dvorany slávy môže byť uvedená popredná osobnosť slovenskej medicíny, ktorá:

- dosiahla vek 80 rokov (na vek sa neprihliada, ak osoba už nežije),
- významnou mierou prispela k budovaniu slovenského zdravotníctva alebo medicínskeho školstva a vzdelávania,
- významnou mierou prispela k zvyšovaniu odbornej úrovne poskytovanej zdravotnej starostlivosti v SR,
- šírila dobré meno slovenskej medicíny doma a v zahraničí, a to najmä výsledkami svojej odbornej práce, členstvom a reprezentáciou v uznávaných odborných spoločnostiach, spolkoch lekárov a spolkoch farmaceutov, ako i zdravotníckych inštitúciách/organizáciách,

- zaslúžila sa o vznik a rozvoj SLS (dlhoročný člen Prezídia SLS alebo člen výboru organizačných zložiek SLS, prípadne ich komisií a pracovných skupín).

Návrhy na uvedenie osobností slovenskej medicíny do Dvorany slávy predkladajú komisii výbory organizačných zložiek SLS a Prezídium SLS.

Ako prvý bol do Dvorany slávy slovenskej medicíny v roku 2013 uvedený akademik Teofil Rudolf Niederland, dlhoročný prezident Slovenskej lekárskej spoločnosti. Odvtedy za uplynulých 10 ročníkov oceňovania (v roku 2020 sa ocenenie vzhľadom na pandemické obmedzenia nekonalo), bolo do Dvorany slávy uvedených spolu 62 osobností.

V bratislavskom hoteli Sorea Regia sa 21. septembra 2021 uskutočnilo 11. slávnostné uvádzanie osobností do Dvorany slávy slovenskej medicíny. Prezident SLS Dr.h.c. prof. MUDr. Ján Breza, DrSc., MHA, MPH, a prof. MUDr. Juraj Payer, PhD., MPH, FRCP, I. viceprezident SLS, predstavili postupne prítomným jednotlivé osobnosti: prof. MUDr. Pavol **Bakoss**, DrSc., prof. MUDr. Gejza **Bárdoš**, CSc., prof. MUDr. Ján **Birčák**, CSc., prof. MUDr. Ján **Černý**, DrSc., prof. MUDr. Svetozár **Dluholucký**, CSc., prof. MUDr. Andrej **Getlík**, CSc., prof. MUDr. Ján **Gvozdják**, DrSc., prof. MUDr. Irena **Jakubcová-Dérerová**, prof. MUDr. Jaroslava **Michaličková**, DrSc., prof. MUDr. Miroslav **Šašinka**, DrSc., prof. MUDr. Milan **Zaviačič**, DrSc.

Medzi ocenenými boli tentoraz aj viacerí významní pediatri, čo je nielen pocta týmto osobnostiam slovenskej i československej medicíny, ale nepriamo aj pocta pediatrii a pediaterom. Čitateľom prinášame skrátené informácie o veľkom prínose ocenených pediaterov pre slovenskú medicínu, ktoré boli publikované v pozvánke SLS na toto podujatie (**obrázok 1**):

Obrázok 1. Úvodná strana pozvánky XI. Dvorany slávy slovenskej medicíny

Prof. MUDr. Ján Birčák, CSc. (*20. 1. 1923 – †5. 9. 2011), nestor slovenskej pediatrie, významný predstaviteľ slovenskej lekárskej vedy, sa narodil v Drienici (okres Sabinov). Stredoškolské štúdium absolvoval na jednom z najvýznamnejších ústavov v dejinách uhorského a slovenského školstva – na klasickom kolegiálnom gymnáziu v Prešove ako najlepší žiak školy. Promovaný bol na Lekárskej fakulte vtedajšej Slovenskej univerzity v Bratislave (1950). Po promócii pôsobil v Oblastnej nemocnici v Michalovciach. Po ukončení vojenskej služby, predĺženej na 5 rokov, nastúpil pracovať na I. detskú kliniku DFNSP v Bratislave (1956), ktorú vtedy viedla doc. MUDr. I. Jakubcová. V roku 1963 obhájil kandidátsku dizertačnú prácu a v roku 1965 habilitoval. V oboch prácach sa zaoberal hodnotením funkčnej zdatnosti kardiovaskulárneho systému detí s vrodenými alebo so získanými srdcovými chybami pomocou spiroergometrie, ktorú zaviedol do detskej kardiológie ako prvý v Československu. Za dosiahnuté originálne výsledky publikované v sérii 35 prác udelili prof. Birčákovi a riešiteľskému kolektívu celoštátnu Háľkovu cenu. Neskôr ako prvý zaviedol metódu mikrokatetrizácie u detí s vrodenými chybami srdca. Domáce prvenstvo mu patrí aj v diagnostike dyserytrotoptickej anémie a Gardnerovho-Diamondovho syndrómu autoerytrocytovej senzibilizácie. Prof. Birčák vďaka húževnatosti, pracovitosti

a vytrvalosti zúročil vrodenej danosti, ako je talent, bystrosť a pohotovosť v úsudku, zmysel pre novátorstvo a pokrok. Záber jeho liečebného a vedeckovýskumného záujmu bol obdivuhodný. Okrem kardiológie a vývojovej pediatrie to bola endokrinológia, hematológia, pneumológia a reumatológia, takže sa vypracoval nielen na všestranne vzdelaného odborníka, ale aj vynikajúceho a u študentov veľmi obľúbeného pedagóga. V školskom roku 1967 – 1968 absolvoval prof. Birčák študijný pobyt v Paríži na klinike popredného svetového pediatra prof. Debrého so zameraním na problematiku detí v období dospievania. Po návrate z Paríža sa orientoval na štúdium vývojových zmien v priebehu puberty, na zložitú a náročnú diagnostiku a liečbu porúch príjmu potravy, predovšetkým mentálnej anorexie. Riešenie viedlo k cenným výsledkom vzbudzujúcim záujem doma i v zahraničí, pretože došlo k zabráneniu úmrtí u väčšiny mladých dievčat s touto diagnózou. Prof. Birčák v roku 1975 vystriedal prof. Jakubcovú vo funkcii prednostu kliniky a v roku 1979 bol vymenovaný za profesora detského lekárstva. Úspešne pokračoval v rozvoji odboru. Klinikou viedol do roku 1989. Na klinike pôsobil naďalej, celkovo 55 rokov. Intenzívne formoval kardiologické zameranie kliniky, ktorá koncom 70. rokov bola ustanovená Ministerstvom zdravotníctva SR za kardiologické diagnostické centrum s celoslovenskou pôsobnosťou pre deti do 3 rokov. Rozsiahla je aj publikačná činnosť prof. Birčáka: spoluautorstvo učebníc pediatrie, viac ako 300 odborných prác publikovaných doma a v zahraničí, aktívna účasť na mnohých pediatických a kardiologických kongresoch (Viedeň, Buenos Aires, Naí Dillí, Moskva, opakovane Nemecko a Poľsko). Prof. Birčák zastával početné významné organizačno-odborné funkcie. V popredí stoja: pozícia krajského odborníka pre pediatriu, dlhoročné predsedníctvo výboru Slovenskej a Československej pediatickej spoločnosti, dlhoročné členstvo v Slovenskej kardiologickej spoločnosti (vedúci pracovnej skupiny pred detskú kardiológiu), členstvo vo výbore Spolku slovenských lekárov v Bratislave, predseda celoštátnej komisie pre obhajobu kandidátskych a doktorských dizertačných prác z pediatrie, člen medzinárodnej redakčnej rady časopisu „*Cor et Vasa*“, člen viacerých redakčných rád domácich lekárskejších časopisov. Angažovanosť prof. Birčáka si vyslúžila vysoké odborné ocenenia a pocty. Z početných treba vyzdvihnúť najmä zlaté medaily udelené: Slovenskou lekárskou spoločnosťou (*Propter Merita*), Univerzitou Komenského (UK), Lekárskou fakultou UK, Jesseniovou lekárskou fakultou UK v Martine, ďalej Hynkovu medailu, Medailu akademika L. Déreera a čestné členstvá: Československej kardiologickej spoločnosti, Slovenskej lekárskej spoločnosti, Slovenskej kardiologickej spoločnosti, Československej a Slovenskej pediatickej spoločnosti a Spolku slovenských lekárov v Bratislave. V osobnosti prof. Birčáka sa spájali vzácne charakterové a morálne vlastnosti: zmysel pre spravodlivosť, hľadanie a obrana pravdy, príkladné dodržiavanie lekárskej etiky, citlivý empatický prístup a vždy otvorené srdce k utrpeniu chorých detí. Tieto vlastnosti potvrdil rozhodným postojom v pohnutých časoch normalizačného procesu, keď uchránil I. detskú kliniku a prof. Jakubcovú, svoju učiteľku a zakladateľku slovenskej pediatickej kardiológie, pred rušivými existenčnými zásahmi a tak zabezpečil nepretržitý vývoj slovenskej pediatickej kardiológie. (prof. MUDr. Igor Riečanský, DrSc.).

Prof. MUDr., S. Dluholucký CSc. (*9. 11. 1940) patrí medzi významné osobnosti československej a slovenskej pediatrie druhej polovice 20. storočia a prelomu milénia. Rodák z Martina sa už v detstve presťahoval do Banskej Bystrice, ktorej s krátkymi prestávkami zostal verný po celý život. Po maturite (1958) vyštudoval odbor pediatriu na LFUK Bratislava s vyznamenaním (1964). Po roku praxe na pediatickej klinike FN Martin odišiel pracovať na detské oddelenie KUNZ Banská Bystrica. Tam zostal pracovať, s výnimkou roku 1968 (odb. asistent na II. detskej klinike LFUK), až dodnes. Atestoval z pediatrie (I. stupeň – 1967,

II. stupeň – 1970), titul CSc. získal v r. 1979, docentúru z pediatrie v r. 1990) a profesúru zo sociálnej práce v r. 1997. Odborné zameranie prof. Dluholuckého odrážalo postavenie detského oddelenia KÚNZ ako odborného a metodického centra pediatrie Stredoslovenského kraja. Bol to široký záber v uplatňovaní nových poznatkov v praxi a súčasne metodické vedenie pediatických pracovísk kraja. Ako vedúci úseku pre nezrelých novorodencov (1969 – 1974) sa venoval problematike starostlivosti o kriticky chorých novorodencov – vývojom nových postupov ventilačnej podpory (IPPV, PEEP, CPAP), poruchám vnútorného prostredia, invázií vstupov a kvalite transportu. Výsledkom boli prioritné objavy stimulácie tvorby surfaktantu publikované v zahraničí, prvé široké použitie distenčnej liečby (CPAP), desať zlepšovacích návrhov a dva priemyselné vzory. Na tomto základe sa budovala pod jeho vedením starostlivosť o kritické stavy v pediatrii vrátane anestéziologickej pediatickej starostlivosti, neurointenzívnej starostlivosti (s monitorovaním ICP), ECMO a transportnej pediatickej (vrátane leteckej) starostlivosti. V r. 1978 vytvoril protokol liečby otráv muchotrávkou zelenou, ktorý je aktívny v praxi aj pre dospelých dodnes v podobe diagnostického a liečebno-konzultačného servisu pre celé Slovensko, s efektívnosťou nad 95 %. V 70. rokoch vypracoval prof. Dluholucký, spolu s prof. Švejcarom z Prahy Laktačný program pre obnovenie prirodzenej výživy dojčiat, ktorý sa následne transformoval v 80. rokoch do programu *Baby Friendly Hospital Initiative* (BFHI) UNICEF-u, v ktorom zrealizoval viacero odborných štúdií. Na konci 70. rokov urobil prvé kroky vedúce k vytvoreniu detských onkologických centier. Výsledkom bolo zriadenie prvého slovenského detského onkocentra pri KÚNZ B. Bystrica (1982). Podľa tohto modelu sa neskôr vytvorili dve ďalšie onkocentra (BA, KE, 1991). Od nástupu do funkcie primára detského oddelenia (1974) bol prof. Dluholucký aj krajským pediatrom Stredoslovenského kraja a za rozvoj spolupráce, skvalitnenie pediatickej starostlivosti a očkovanie v kraji dostal *Cenu predsedu Federálnej populačnej komisie ČSSR* (1985). V r. 1978 bol z jeho iniciatívy spustený projekt novorodeneckého skríningu kongenitálnej hypotyreózy u novorodencov, ktorý sa spolu s ČR rozvinul tak, že v r. 1985 bol začatý celoslovenský program skríningu v Skrínigovom centre novorodencov SR v Banskej Bystrici. Projekt a autor dostali cenu predsedu federálnej komisie pre vedecký a investičný rozvoj ČSSR (1987). Prof. Dluholucký sa stal členom poradného zboru pre pediatriu MZ Českej republiky – pod vedením akademika J. Houšeka a okrem prednášok na ILF Praha aplikoval u nás princípy sociálnej pediatrie prof. Dunovského. Boli to pôvodné štúdie týkajúce sa náhleho úmrtia dojčiat (SIDS) prezentované v Grazi, CAN syndróm s prof. Adsekom a vedením každoročného oceňovania (Adasek Award) najlepších prác v tomto smere u nás. Na úseku prevencie to bola orientácia na očkovanie – hlavne koncom 90. rokov, keď bol prof. Dluholucký hlavným iniciátorom vakcinácie dojčiat proti hepatitíde B, prispel k zavedeniu očkovania proti invázií hemofilovým a pneumokokovým nákazám. Aktívne a dlhodobo pracuje na poli vakcinológie – je držiteľom zlatej Červenkovskej medaily. Prof. Dluholucký sa významnou mierou podieľal na rozvoji pediatrie u nás, či už ako krajský pediatr (1974 – 1990), hlavný odborník pre pediatriu MZ SR (1990 – 1999), alebo ako člen mnohých poradných výborov a komisií MZ SR, najmä v 90. rokoch. V tomto období aktívne vyučoval pediatriu a sociálnu prácu na Fakulte zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity, kde bol garantom odboru sociálna práca. V r. 2003 inicioval vznik Fakulty zdravotníctva, ktorá získala akreditáciu pod Univerzitou Mateja Bela, neskôr sa stala samostatnou fakultou Slovenskej zdravotníckej univerzity v Bratislave (SZU). Prof. Dluholucký sa v r. 2005 stal dekanom SZU a bol ním až do r. 2013. V súčasnosti tam pôsobí ako prodekan pre rozvoj. V tom istom roku (2005) bol iniciátorom vzniku tretej samostatnej Detskej nemocnice v Banskej Bystrici, ktorá vznikla osamostatnením od Nemocnice F. D. Roosevelta. Táto

detská nemocnica (dnes fakultná) je školiacou bázou SZU a odborným centrom pre koncové pediatrické služby v Banskobystrickom kraji aj regiónu stredného Slovenska. Bol zástupcom Slovenskej pediatickej spoločnosti v Európskej pediatickej asociácii UNEPSA, členom výboru UNICEF, prezidentom Commission Permanente of Speleotherapy, Union International of Speleology (1996 – 2008), dodnes jej Honorary president (CPS-UIS UNESCO B). Počas celého profesionálneho života bol prof. Dluholucký aktívnym členom SLS, úspešne ju reprezentoval v rôznych funkciách, či už ako člen predsedníctva SLS, dnes Prezídia SLS (1990 – 1996), predseda a dlhoročný člen výboru Slovenskej pediatickej spoločnosti (1990 – 2003), predseda Spolku lekárov Banská Bystrica (1990 – 2004), člen výboru Slovenskej onkologickej spoločnosti (1990 – 1995) a člen sekcií odborných spoločností/organizačných zložiek SLS. Za výsledky svojej odbornej, vedeckej a pedagogickej práce a rozsiahle verejne prospešné aktivity mu bolo doteraz udelených 26 vyznamenaní – rezortných, štátnych, odborných spoločností SLS, univerzít a iných odborných a vzdelávacích inštitúcií. Je autorom viac ako 410 odborných publikácií s viac ako 210 citáciami, z nich viac ako 50 % v zahraničí. Prof. Dluholucký je vážena, uznávaná osobnosť slovenskej medicíny a medzinárodne uznávaná odborná i ľudská autorita, ktorá výsledkami svojej práce významne prispela k zvyšovaniu kvality poskytovanej starostlivosti o zdravie detí.

Prof. MUDr. Andrej Getlík, CSc. (*27. 2. 1916 – †19. 10. 1990) sa narodil vo Vinnom (okres Michalovce). Vyrastal v roľníckej rodine, mal desať súrodencov. Matka mu zomrela, keď mal štyri roky, preto starostlivosť o rodinu prevzala najstaršia sestra. Gymnázium absolvoval v Michalovciach (1938). V roku 1944 ukončil vysokoškolské štúdium na Lekárskej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave s výborným prospeschom a začal pracovať ako asistent na Detskej klinike v Bratislave. Počas 2. svetovej vojny (1944) narukoval a aktívne sa zúčastnil v Slovenskom národnom povstaní. V rokoch 1945 – 1952 pracoval ako sekundárny lekár v OÚNZ v Trenčíne pod vedením prof. Churu. Neskôr ako asistent nového Doškoloľovacieho strediska pre pediatriu MZ v Havlíčkovom Brode. V roku 1953 sa stal vedúcim Doškoloľovacieho strediska pre pediatriu v Trenčíne. Vedúcim Katedry pediatrie Slovenského ústavu pre doškoloľovanie lekárov v Trenčíne sa stal v roku 1957 (neskoršie premenovaný na Inštitút pre ďalšie doškoloľovanie lekárov a farmaceutov (ILF), v súčasnosti Slovenská zdravotnícka univerzita (SZU) v Trenčíne a v Bratislave (1967 – 1986). Prof. Getlík vyučoval postgraduálne pediatriu celých 33 rokov. V roku 1967 úspešne ukončil docentské habilitačné pokračovanie na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Absolvoval viacero študijných pobytov na detských klinikách v zahraničí (Českej republike, opakovane vo Francúzsku vrátane 3-mesačného kurzu v Centre International de l'enfant v Paríži, Nemecku, Španielsku, ZSSR, Poľsku, Maďarsku), kde prezentoval výsledky svojej vedeckej práce, získal mnoho cenných priateľských kontaktov a rozvinul úspešnú medzinárodnú spoluprácu. Ovládal niekoľko jazykov (nemčinu, angličtinu, francúzštinu a ruštinu, pasívne po španielsky, po taliansky a po poľsky). Bol aktívnym členom Československej pediatickej spoločnosti a počas dvoch funkčných období (od roku 1969) aj jej federálnym predsedom. Organizoval mnoho odborných pediatrických podujatí s medzinárodnou účasťou. Po príchode do Bratislavy bol poverený funkciou mestského pediatra a podarilo sa mu úspešne znížiť dojčenskú úmrtnosť v hlavnom meste Slovenska. Často prednášal i predsedal na kongresoch v zahraničí. Bol čestným členom poľskej a maďarskej pediatickej spoločnosti. Prof. Getlík ako vedúci Katedry pediatrie ILF a neskôr, až do svojej smrti, ako jej konzultant sa významne podieľal na výchove slovenských pediatrov, alergiológov a klinických imunológov. Vyškoliť takmer pre každý okres na Slovensku klinického imunológa. V rámci odbornej a vedeckej

činnosti sa venoval najmä problematike *alergiológie a imunológie*, z nej publikoval najviac prác. Vo svojej dobe bol nesporne naším najväčším odborníkom na *imunodeficiencie* u detí, ich klinickú diagnostiku a najmä terapiu. Ďalším predmetom jeho osobitného záujmu boli *vrodené anomálie, genetické poruchy* a osobitne poruchy vedúce k *hendikepu* postihnutého dieťaťa. Tu sa zvlášť dokázala uplatniť jeho ľudskosť v prístupe k chorému dieťaťu, schopnosť vžiť sa do jeho problémov a pochopiť jeho ťažkosti. Rodičia s hendikepovanými deťmi za ním prichádzali z celého Slovenska. Venoval sa celiakii a všetkým formám *celiakálneho syndrómu*, chorobe, ktorá bola dovtedy veľkou neznámou v slovenskej pediatrii. Rozpracoval na naše podmienky diétu terapiu celiakie, jej princípy platia dodnes. Podieľal sa na riešení viac ako 10 výskumných úloh. V prácach o dedičných metabolických poruchách riešil spolu s ďalšími odborníkmi problém výskytu *fenylketonúrie a cystickej fibrózy* na Slovensku a možnosti skríningu týchto chorôb. Pripravil skrínung *kongenitálnej hypotyreózy*. Prof. Getlík bol spoluautorom 11 knižných publikácií, uverejnil 183 prác v domácich a zahraničných periodikách, prezentoval viac ako 600 prednášok na pôde Slovenskej lekárskej spoločnosti, Českej lekárskej spoločnosti a v zahraničí. Ako zostavovateľ, autor a spoluautor sa podieľal na napísaní postgraduálnej učebnice *Diagnostické a terapeutické výkony u detí*, ktorá sa stala základnou príručkou pediatrie. Vo výskumnej práci *Sledovanie imunitného stavu dieťaťa* publikoval prehľad o najnovších metódach diagnostiky a terapie *imunodeficientných stavov*. V oblasti imunodeficiencie významne obohatil svojimi výsledkami aj európsku pediatriu. V spolupráci s vynikajúcim českým pediatrom profesorom Jozefom Švejcarom ako prvý u nás zorganizovali v Bratislave jednodňový kongres imunológie pre pediatriu (1967). Patrí mu mnoho prvenstiev pri zavádzaní nových terapeutických metód. Ako prvý opísal vo vedeckej svetovej literatúre celulórnú *imunodeficienciu* pri infekcii *Pyoderma vegetans* a zaviedol úspešnú liečbu imunodeficiencií podávaním prenosového (transfer) faktora. Ako prvý na Slovensku prepracoval spolu s MUDr. Páleníkovou a so závodom Imuna v Šarišských Michaľanoch metódu *Guthrieho testu* pri diagnostike fenylketonúrie a vyskúšal ho na novorodencoch v Bratislave. Preveril a ako prvý u nás použil Intal v liečbe bronchiálnej astmy a histaglobulín v liečbe alergických chorôb. Podobných príkladov by sa dalo uviesť veľmi veľa. Profesor Getlík bol vynikajúci slovenský pediater, ktorý sa zaslúžil hlavne o rozvoj *pediatickej alergiológie a imunológie* – bol jej zakladateľom. Stal sa nestorom slovenskej pediatrie a jej vedúcou osobnosťou. Vždy presadzoval moderné a progresívne metódy v diagnostike a terapii chorôb. V práci, ale i v osobnom živote bol vzorom pre všetkých – skromnosť, čestnosť, pracovitosť, húževnatosť, vytrvalosť, viera, to boli jeho najväčšie morálne hodnoty. Jeho prístup k deťom a ich rodičom bol vysoko etický a profesionálny. Bol poslancom Národného výboru mesta Bratislavy, kde presadzoval humanitu, lásku k prírode, záujmy zdravotníctva a najmä starostlivosť o mladú generáciu. Celý svoj život zasvätil medicíne a práci v prospech zdravia a šťastného života detí. Bol známy aj tým, že dokázal stráviť mnoho nocí pri lôžku ťažko chorého dieťaťa, preštudovať neuveriteľné množstvo literatúry o jeho chorobe a nakoniec objaviť úplne novú, u nás neznámu terapiu, ktorá spolu s nekonečnou láskavosťou a starostlivosťou dokázala dieťa zachrániť. Na počesť prof. Getlíka, ocenenia výsledkov jeho práce, pripomenutia jeho zásluh v prospech rozvoja medicíny a medicínskeho vzdelávania u nás a uctenia pamiatky na výnimočnú osobnosť slovenskej medicíny sa každý rok uskutočňujú odborné konferencie s medzinárodnou účasťou, ktoré sú spojené s jeho menom: Getlíkov memoriál na východnom Slovensku a Getlíkov deň v Bratislave.

Prof. MUDr. Irena Jakubcová-Dérerová (*30. 12. 1910 – †3. 5. 1995), jedna z vedúcich osobností povojnovej československej

kardiológii, prvá prednostka I. detskej kliniky Lekárskej fakulty Univerzity Komenského (LF UK), vtedy Slovenskej univerzity, zakladateľka a budovateľka slovenskej detskej kardiológie. Narodila sa v Liptovskom Petri v rodine učiteľa ako jedno z deviatich detí. Po promócií na LF UK v Bratislave v roku 1935 pracovala v sanatóriu pre detskú tuberkulózu v Lučivnej. Špecializáciu z pediatrie získala počas bezplatnej práce na I. detskej klinike LF Univerzity Karlovej v Prahe v (1937 – 1938) u prof. Brdlíka (prednosta Detskej kliniky LF UK, 1919 – 1930). Od roku 1939 a počas druhej svetovej vojny pôsobila v Bratislave ako odborná detská lekárka. V rokoch 1945 – 1953 bola odbornou asistentkou na Detskej klinike na Lazaretskej ulici (prednosta doc. Hečko 1946 – 1952) a vedúcou oddelenia pre väčšie deti. V roku 1946 založila Dojčenský ústav v Bratislave. V roku 1953 bola menovaná za docentku a prednostku I. detskej kliniky na Úprkovej ulici, v roku 1963 za profesorku pediatrie na LF UK. Rozhodujúci význam pre kardiologické zameranie Dr. Jakubcovej mal polročný študijný pobyt (SZO) v Štokholme (Švédsko, 1949). Získané poznatky plne uplatnila v kardiologickej orientácii vlastného pracoviska na Úprkovej ulici, ktoré viedla do roku 1975. Prvoradá pozornosť v 50. rokoch zamerala na reumatickú horúčku (RH), incidenciu reumatickej kardiitídy u detí a jej ťažké dôsledky v podobe poreumatických srdcových chýb. Trvalé zoslanie zásluhy prof. Jakubcovej a jej spolupracovníkov na zlikvidovaní RH zavedením progresívnych metód liečby a prevencie, čo malo v povojnovom období nesmierny medicínsky a sociálny dosah. Už v roku 1951 zriadila liečebňu pre detských kardiakov na Sliachi a výskumné reumatologické laboratórium na klinike (1959). Po zvládnutí problematiky RH sa sústredila na vrodené srdcové chyby u detí. V úzkej nadväznosti na kardiológiu dospelého veku zaviedla na klinike katetrizáciu srdca, funkčné vyšetrenie kardiopulmonálneho systému, echokardiografiu, rozvíjala spoluprácu s kardiochirurgiou. Vďaka jej húževnatosti a úsiliu sa I. detská klinika stala vedúcim pracoviskom detskej kardiológie v celom Československu (60. roky). V roku 1957 sa na klinike ustanovila báza pre postgraduálnu výučbu detskej kardiológie. Doc. Jakubcová bola poverená vedením atestačných skúšok. Jej zásluhou sa špecializácia z detskej kardiológie na Slovensku stala jedným z prvých čiastkových odborov pediatrie, skôr ako v Česku. Celý vývoj detskej kardiológie na klinike prof. Jakubcová usmerňovala úsilím vytvoriť detské kardiocentrum, ktoré by obsiahlo nielen diagnostiku, ale aj modernú liečbu srdcových vrodených chýb. Táto jej vízia sa splnila v septembri 1991, keď vzniklo v novej Detskej fakultnej nemocnici na Kramároch Detské kardiocentrum (DKC), ktorého jadrom sa stali pracovníci I. detskej kliniky LF UK. Terapeutické výsledky dosiahnuté DKC na úrovni popredných zahraničných centier sú najvhodnejším napĺňaním odkazu prof. Jakubcovej. Prof. Jakubcová dôstojne reprezentovala slovenskú a československú kardiológiu v zahraničí. Prednášala na mnohých medzinárodných odborných podujatiach (Rím, Mníchov, Rostock, Drážďany, opakovane Varšava). V Tbilisi (jún 1960) bola členkou skupiny bratislavských kardiológov a kardiochirurgov demonštrujúcich výber a chirurgickú liečbu detských vrodených srdcových chýb (indikovala doc. Jakubcová) a získaných srdcových chýb (indikoval doc. Haviar), operovali akad. Šiška a doc. Šimkovic. Uznáním výsledkov jej práce bolo udelenie čestného členstva Poľskej kardiologickej spoločnosti (1962) a zvolenie za riadneho člena Európskej kardiologickej pediatrickej spoločnosti (1967). Prof. Jakubcová patrila medzi prvých československých pediaterov zaoberajúcich sa klinickými problémami dospievajúcich detí. Bola hlavným organizátorom Čs. pediatrického zjazdu (Bratislava, 1968), autorkou hlavného referátu o sociálnej pediatrii školského veku. Jej príspevok spolu s ďalšími bol spracovaný v knihe *Školská zdravotná služba* (Jakubcová, Riečanský, 1969, Martin, Osveta). Bolo to prvé dielo tohto zamerania v československej literatúre. Historickým počínom prof. Jakubcovej a jej spolupracovníkov bola prvá

slovenská monografia o srdcových chorobách u detí *Detská kardiológia* (1978). Prof. Jakubcová vykonala priekopnícku prácu pri organizovaní a riadení detskej kardiológie. Bola hlavnou autorkou koncepcie detskej kardiológie a zabezpečila jej realizáciu ako expertka MZ SR. V rokoch 1953 – 1961 bola predsedníčkou Slovenskej odbočky pediatrickej sekcie Čsl. spoločnosti J. E. Purkyňe. Bola zakladajúcou členkou Slovenskej kardiologickej spoločnosti (1968) a dlhoročnou členkou jej výboru. Za celoživotnú angažovanosť v Slovenskej lekárskej spoločnosti dostala jej najvyššie pocty. Stala sa čestnou členkou Československej kardiologickej spoločnosti (1981) a čestnou členkou Slovenskej kardiologickej spoločnosti (1994). V roku 2005 jej prezident Ivan Gašparovič udelil vysoké štátne vyznamenanie Rad Ľudovíta Štúra I. triedy in memoriam. Pri hodnotení práce a diela prof. Jakubcovej nemožno obísť profilujúce osobnostné črty a vzácne vlastnosti určujúce jej životnú cestu: lásku k rodnej zemi, spätosť s pokrokovými národnými tradíciami ako ich pevne zakorenila výchova v rodičovskom dome ešte v časoch maďarizácie, poctivý prístup k povinnostiam bez ohľadu na vlastný prospech a zisk, obetavosť a čestnosť. Prof. Jakubcová, výnimočná lekárka s hlbokým vlasteneckým a sociálnym cítením, zasvätila svoj profesionálny život obetavej starostlivosti o zdravie detí. Budovala detskú kardiológiu ako integrálnu súčasť celej kardiológie. Zdôrazňovala nenahraditeľný preventívny potenciál detskej kardiológie vo väčšine srdcovo-cievnych chorôb v dospelom veku. Historickou zásluhou prof. Jakubcovej je to, že slovenská kardiológia vychádza z takejto celistvej, modernej, dynamickej a vysoko progresívnej koncepcie (prof. MUDr. Igor Riečanský, DrSc.).

Prof. MUDr. Jaroslava Michaličková, DrSc. (*12. 8. 1914 – †23. 10. 1993) sa narodila v Prahe. Po maturite študovala na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (LF UK). Na detskej klinike pracovala viac ako 50 rokov. Od ukončenia vysokoškolského štúdia (1940) až do odchodu do dôchodku (1991), z toho vo funkcii prednostky II. detskej kliniky 32 rokov (1952 – 1984). Po skončení 2. svetovej vojny (1945) sa stala odbornou asistentkou a aktívne sa zapojila do budovania zdravotníckej starostlivosti o deti na Slovensku, ktorej úroveň bola negatívne poznačená vojnovými udalosťami a nedostatkom detských lekárov. O odbornú výchovu budúcich detských lekárov sa prof. Michaličková zaslúžila vysokou mierou ako zakladateľka pediatrického smeru štúdia na LF UK v Bratislave v roku 1952. Pre vznik nového študijného smeru sa z pôvodnej detskej kliniky (krajskej detskej nemocnice) vytvorili v novozriadenej Detskej fakultnej nemocnici dve detské kliniky. Prof. Michaličková bola poverená vedením 2. detskej kliniky do sídlom na Duklianskej ulici, ktorá sa stala klinickou výučbovou bázou pre budúcich pediaterov. Za docentku pediatrie bola menovaná v roku 1965. Prof. Michaličková bola známa svojimi starostlivo pripravenými prednáškami, podloženými nielen teoretickými znalosťami, ale aj bohatými praktickými skúsenosťami. Praktická výučba realizovaná s malými skupinami poslucháčov umožňovala študentom osvojenie základných pediatrických výkonov. Pri pedagogickej práci nikdy nezabúdala na modernizáciu obsahu a foriem výučby a systematickú pozornosť venovala aj zabezpečovaniu aktuálnych moderných učebných textov pre poslucháčov pediatrického smeru. Štúdium pediatrického smeru poskytlo všetky predpoklady na vysokú odbornosť budúcich detských lekárov, ktorí sa veľmi dobre osvedčili v praxi. Svojou odbornou erudíciou významne ovplyvnili zdravotnícku starostlivosť o deti na Slovensku, čo v zásadnej miere prispelo k zníženiu dojčenskej úmrtnosti, poklesu chorobnosti a zlepšeniu zdravotného stavu detskej populácie. Rozvoj poskytovaných zdravotníckych služieb a zvyšujúce sa nároky na klinickú prácu si nevyhnutne vyžadovali dobudovanie kliniky. A to výstavbu novej budovy Detskej fakultnej nemocnice na Kramároch (1977) a rekonštrukciu

dojčenského pavilónu (1980), o čo sa významnou mierou zaslúžila prof. Michaličková. Tým sa významne zlepšili podmienky pracovísk umiestnených v stiesnených priestoroch. Prof. Michaličková zastávala veľa významných funkcií, bola oblasťným odborníkom starostlivosti o dieťa pri Povereníctve Slovenskej národnej rady (SNR) pre zdravotníctvo, poslankyňou SNR a predsedníčkou výboru SNR pre veci pracovné, sociálne a zdravotníctvo. Na LF UK v školskom roku 1960/1961 a 1961/1962 zastávala funkciu prodekanke. Dlhé roky bola predsedníčkou komisie pre obhajoby doktorských a kandidátskych dizertačných prác z vedného odboru pediatria. Bola členkou predsedníctva Vedeckej rady MZ SR a vedeckého kolégia Slovenskej akadémie vied (SAV) pre lekárske a biologické vedy. Veľmi aktívne pracovala aj v Slovenskej lekárskej spoločnosti ako členka predsedníctva a dlhoročná predsedníčka Slovenskej pediatrickej spoločnosti. Prejavom uznania a vďaky za jej prácu v oblasti rozvoja vedy a výskumu na úseku pediatrie bolo jej vymenovanie za členku korešpondentku SAV (1977). Prof. Michaličková bola silnou osobnosťou s veľkou sebadisciplínou, ktorú nekompromisne požadovala aj od svojich spolupracovníkov. Úspechy, ktoré dosiahla v oblasti liečebno-preventívnej, pedagogickej i výskumnej boli výsledkom neúnavnej, tvorivej práce, usilovnosti a vysokej náročnosti k sebe aj svojim spolupracovníkom, na ktorých prácu vždy kládla vysoké nároky a ich plnenie vyžadovalo usilovnosť, svedomitosť a neustále sa zvyšujúcu odbornosť. Popri náročnej práci sa starostlivo venovala svojej rodine a našla si čas aj na pravidelné vychádzky do prírody, návštevu kultúrnych podujatí, najmä koncertov a divadelných predstavení, ako aj na prečítanie hodnotnej prózy či poézie. (Kapellerová a Kovács: *Pediatr. prax*, 10, 2009, č. 3, s. 170).

Prof. MUDr. Miroslav Anton Šašinka, DrSc. (*13. 7. 1935 – †4. 3. 2019) sa narodil v Bánovciach nad Bebravou. Základné i stredoškolské vzdelanie absolvoval v Trenčíne. V roku 1959 bol promován s vyznamenaním na LF UK v Bratislave. Už počas štúdia pracoval na Katedre histológie LF UK (ak. Stanek) a na Katedre biochémie (ak. Niederland, prof. Džúrik), čo ovplyvnilo jeho profesijné smerovanie. V roku 1962 získal atestáciu z pediatrie I. stupňa a II. stupňa v roku 1965, v roku 1979 atestáciu z dorastového lekárstva a z nefrológie v roku 1980. V roku 1969 sa stal kandidátom vied, doktorom vied v roku 1981 a profesorom pediatrie v roku 1989. Svoju kariéru začal hneď po promócií ako sekundárny lekár, neskôr zástupca primára na detskom oddelení nSp vo Vranove nad Topľou. Bol odborným asistentom na Katedre pediatrie Ústavu pre ďalšie vzdelávanie lekárov a farmaceutov v Trenčíne, ktorý sa v roku 1967 presunul do Bratislavy (dnes Slovenská zdravotnícka univerzita/SZU). Pôsobil na Katedre pediatrie, Subkatedre dorastového lekárstva, neskôr Katedre dorastového lekárstva Inštitútu pre ďalšie vzdelávanie lekárov a farmaceutov (dnes SZU). V roku 1991 prijal ponuku Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach a stal sa prednostom Detskej kliniky FNŠP, kde bol až do roku 1999. Obdobie jeho pobytu v Košiciach patrilo k jeho najkreatívnejšiemu obdobiu. Významným spôsobom prispel k pozdvihnutiu kvalitatívnej úrovne pediatrie na východnom Slovensku. Klinika sa pod jeho vedením zaradila medzi špičkové pediatrické pracoviská, vzbudzujúce rešpekt v odborných kruhoch. V závere svojho profesionálneho pôsobenia sa vrátil na Slovenskú postgraduálnu akadémiu medicíny (dnes SZU) v Bratislave ako člen Katedry pediatrie a vedúci redaktor časopisu *Lekársky obzor*. Pod jeho vedením sa podarilo podstatne zvýšiť obsahovú i formálnu stránku tohto časopisu, jedného z najstarších slovenských medicínskych periodík. Bol odborným redaktorom ďalších dvoch pediatrických časopisov *Detský lekár* a *Pediatria*. Jeho láskou bola nefrológia, ale široký prehľad mal v každej oblasti medicíny, najmä v endokrinológii a adolescentnej medicíne. Bol vyhľadávaným a pozývaným prednášateľom na podujatiach

usporiadaných Slovenskou i Českou lekárskou spoločnosťou, ale aj iných zahraničných spoločností. Odprednášal viac ako 450 prednášok. Bol členom, neskôr predsedom komisie pri atestačných skúškach z pediatrie, dorastového lekárstva a nefrológie, členom komisie pre štátne rigorózne skúšky LF UK v Bratislave a na LF Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach. Vychoval početnú generáciu vysoko erudovaných pediatrov. Publikoval viac ako 380 prác v domácich a viac ako 70 v zahraničných periodikách, najmä v oblasti nefrológie, endokrinológie, dorastového lekárstva, ale i všeobecnej pediatrie. Dokazuje to i citovanosť vo viac ako 90 zahraničných a viac ako 260 domácich odborných časopisoch a knihách. Za publikačnú a prednáškovú činnosť na úseku detskej a adolescentnej nefrológie bol v roku 1976 zvolený za člena *European Society of Pediatric Nephrology* a v roku 1986 celosvetovej *International Pediatric Nephrology Association*. Bol autorom, spoluautorom a editorom 29 domácich a 4 zahraničných knižných publikácií, z ktorých najdôležitejšie sú: *Vademecum medici, Nefrológia detí a mladistvých a Pediatria I. a II.* Učebnica *Pediatria* (1600 strán) sa stala základným študijným materiálom pre českých a slovenských medikov a pre pediatrov v Slovenskej i Českej republike. Prof. Šašinka bol najaktívnejším autorom a zostavovateľom komplexnej učebnice *Nefrológia* (2004). Prínos prof. Šašinku pre česko-slovenskú nefrológiu vyzdvihli aj českí nefrológovia v knihe o dejinách českej nefrológie (Matoušovic, K. a kol.: *Hereditas petito české nefrologie*, Tigris, Praha, 2009, 445 s.) a českí pediatri v publikáciách k výročiu českej a česko-slovenskej pediatrie. Prof. Šašinkovi boli udelené vysoké štátne vyznamenania. Prezident SR Rudolf Schuster ho ocenil osobným vyznamenaním a prezident Ivan Gašparovič udelením Pribinovho radu II. triedy za zásluhy o rozvoj slovenskej pediatrie a slovenskej medicíny. Získal aj viacero pôct a cien Slovenskej lekárskej spoločnosti/SLS (Hálkova cena, Dérerova cena, Jesseniova cena, niekoľko cien za najlepšie publikácie od Slovenskej pediatrickej spoločnosti, Slovenskej endokrinologickej spoločnosti, Spoločnosti dorastového lekárstva a Spoločnosti patológov). Boli mu udelené dve prémie Literárneho fondu za *Vademecum medici* a najlepšiu knihu roka 1998 v odbore prírodných vied, Cena Literárneho fondu za knihu *Nefrológia detí a mladistvých* ako najlepšia publikácia v odbore biologických a medicínskych vied a Cena Prezídia Čs. lekárskej spoločnosti J. E. Purkyně za najlepšiu publikáciu v československej medicínskej literatúre. Získal aj ďalšie významné ocenenia: Striebornú medailu SLS (1985), Zlatú medailu SLS (1995), čestné členstvo Spoločnosti dorastového lekárstva (1996), Medailu Inštitútu pre ďalšie vzdelávanie lekárov a farmaceutov Praha (1985 a 1995), striebornú Reimanovu medailu SL Prešov (1999), čestné členstvo Slovenskej pediatrickej spoločnosti (2000), čestné členstvo SLS, Zlatú obličku Slovenskej nefrologickej spoločnosti, zlatú Reimanovu medailu SL Prešov (2003) a Dieškovu medailu SZU. Od r. 1963 sa zapojil do vedeckovýskumnej práce Inštitútu pre ďalšie vzdelávanie lekárov a farmaceutov (SZU) a pracovísk LF UK v Bratislave a v LF UPJŠ v Košiciach. Bol zodpovedným riešiteľom alebo spoluriešiteľom vedeckovýskumných prác ústavného, rezortného a štátneho výskumného plánu technického rozvoja. Výskumné práce obhájil v skupine A, ich publikované výsledky sa úspešne zaviedli do zdravotníckej praxe. Bol expertom MZ SR pre postgraduálne vzdelávanie, členom Vedeckej rady MZ SR, podpredsedom celoštátnej komisie pre obhajoby doktorských a kandidátskych dizertačných prác vo vednom odbore pediatria, hlavným odborníkom MZ SR pre dorastové lekárstvo, námestníkom riaditeľa ILF pre vedeckú činnosť, členom VR UPJŠ Košice. Prof. Šašinka patril k popredným osobnostiam slovenskej medicíny a pediatrie, je považovaný za zakladateľa slovenskej detskej nefrológie. V profesionálnom a osobnom živote mal veľkú oporu vo svojej manželke, synoch a vnukoch, ktorí mu v práci pomáhali a tvorivo inšpirovali. (*Lekársky obzor*, 2010).

Súčasťou ocenení Dvorany slávy, bolo aj odovzdávanie ďalších pôct a cien SLS a to **Čestná cena akad. T. R. Niederlanda** (prof. MUDr. Milan Kriška, DrSc.), **Čestná plaketa T. R. Niederlanda** (prof. MUDr. Andrej Černák, DrSc., a prof. MUDr. Jozef Glasa, CSc., PhD.), **Čestné členstvo SLS** (prof. MUDr. Peter Krištúfek, CSc.), **Jesseniova cena SLS** (prof. MUDr. Tibor Šagát, PhD., a prof. RNDr. Ivan Varga, PhD. et PhD.), **Guothova cena SLS** (MUDr. Michaela Čupková, MUDr. Alena Rovňáková, MUDr. Miroslava Palušná a MUDr. Matúš Virčík), **Zlatá medaila SLS „Propter Merita“** (Dr.h.c. prof. MUDr. Vladimír Krčméry, DrSc.), **Medaila založenia Spoločnosti lekársko-slovenskej** (doc. MUDr. Margita Špaleková, CSc., a doc. MUDr. Vojtech Ozorovský, CSc.).

Už tradične bola súčasťou slávnostného podujatia aj odborná prednáška, tentoraz: Mitochondriálna medicína – história a perspektívy, ktorú predniesla prof. RNDr. Anna Gvozdjaková, DrSc.

Slávnostné uvedenie osobností slovenskej medicíny do Dvorany slávy slovenskej medicíny je spravidla spojené s výstavou obrazov a umeleckých prác, najmä lekárov a zdravotníckych pracovníkov, ktorí sa v rámci svojich záľub venujú aj tejto umeleckej činnosti. Súčasťou 11. ročníka Dvorany slávy boli výstavy obrazov MUDr. Pavla Lackoviča a rozsiahlej zbierky odznakov MUDr. Igora Vica. Slávnostný a príjemný ráz podujatia umocnili vystúpenia klavírneho virtuóza Richarda Rikkona, ktorý osviežil podujatie svojím osobitým prevedením známych skladieb.

Toto slávnostné, už tradičné, podujatie sprevádzala príjemná atmosféra plná emócií, uznania, vďaky, spomienok blízkych i vzdialených spolupracovníkov, ale aj príbuzných ocenených odborníkov.

doc. MUDr. Milan Kuchta, CSc.
Prezident SPS
člen Prezídia SLS